

Voorwoord

Passage uit de eerste zuil van het spiritueel humanisme, openheid en aandacht (Deel 2, hoofdstuk 1, pag. 172-173)

“Goed luisteren is een kunst. Luisteren in primaire zin is iets van het gehoor. Dat is in eerste instantie het fysieke gehoor voor geluiden in de volle breedte, maar in meer specifieke zin ook het luisteren naar wat anderen zeggen. Ik wil je nu om hier nader op in te gaan even meenemen naar de wereld van het westers monnikendom. Meer in het bijzonder de Benedictijnse kloostertraditie met Benedictijnen, Cisterciënzers en Trappisten, en hun vrouwelijke varianten. Een monnik of moniale zit in ieder van ons, op zijn minst sluimerend. Dus wie weet laat je je gezeggen door wat je nu te lezen krijgt. Luister.

Ausculata (of *Obsculata*), Luister!, is het eerste woord van de Regel van Benedictus. Dat is de monnikenregel van Benedictus van Nursia (480-547) die zo'n enorme invloed heeft gehad op het westers monachisme. De hele eerste zin van de proloog, waarin de vader abt in zijn rol als meester zijn monnikszonen en leerlingen aanspreekt, luidt:

“Luister, mijn zoon, naar de richtlijnen van uw meester, en neig het oor van uw hart: aanvaard gewillig de vermaningen van uw liefdevolle vader en breng ze metterdaad ten uitvoer, om zo door de inspanning van uw gehoorzaamheid weer tot Hem terug te keren van wie u zich door de slapheid van de ongehoorzaamheid hebt verwijderd.”¹

Dit citaat doelt op het luisteren in de opgerekte zin van horen én gehoor geven aan, samengebond in dat treffende Nederlandse woord ‘gehoorzaamheid’ waarvan iedereen weet dat het die dubbele lading heeft. Er zitten twee elementen in het bijzonder in dit citaat die we moeten uitlichten omdat ze zo goed passen bij de rest van dit boek.

Ten eerste, het gaat bij luisteren en gehoorzamen niet enkel om het gehoor geven aan opdrachten die van een ander of van buiten komen, maar het gaat ook en wellicht uiteindelijk vooral om het ‘neigen van het oor van je hart’ (*inclina aurem cordis tui*, neig het oor van je hart). Er wordt een appel gedaan op wat er in jouzelf leeft: wat voel je? Hoe komt het bij je binnen? Wat doet het met je? In welke richting word je vanuit jezelf aangespoord? Het gaat om wijsheid die je niet aan anderen ontleent maar om de wijsheid van je eigen hart, of zoals we het aangaven de stem van je geweten. En het is een subtiel proces om daar achter te komen, wat zo mooi wordt weergegeven door het Latijnse ‘*inclinare*’, het neigen. Geen abrupte beweging, maar een voorzichtig aftasten, een subtiel buigen naar je binnenste, een horen van je hart. Het vraagt aandacht om te horen wat daar speelt en het is een zoeken en kiezen, niet altijd zonder struikelen, om wat daar speelt als uitgangspunt voor je handelen te nemen. Naarmate dat meer gebeurt, blijft ‘waarheid’ minder aan de buitenkant, maar wordt die meer geïnternaliseerd in een oneindige spiraalvormige ontwikkelingsgang van het opdoen van indrukken, het verwerken ervan en er in de praktijk een bepaald handelingsgevolg aan geven. Wat van buiten begint, wat jou op het spoor van waarheid zet door te luisteren naar wat anderen zeggen, ga je op den duur en specifiek gekleurd naar de mens die je bent meer als vanzelf doen, *libenter*, ‘gewillig’ in bovenstaande vertaling: graag, met genoegen, waarin ook het Latijnse *liber*, vrij, meeklinkt. Dat sluit weer mooi aan bij het eind van zijn proloog, waar Benedictus niet toevallig het perspectief aanreikt van wat er gebeurt als de waarden en normen van de buitenkant geïnternaliseerd worden. De weg van het heil is aanvankelijk altijd nauw.

“Naarmate men echter voortgang maakt in het monniksleven en in het geloof, verruimt zich het hart en snelt men met een onuitsprekelijke blijde liefde voort langs de weg van Gods geboden.”¹

Dit sluit direct aan bij het tweede punt. (...)”

Passages uit voorwoord en inleiding

Het slot van het Voorwoord (pag. 14):

“(....) Mijn afstuderen in de filosofie in 1988 liep uit op een confrontatie met Ad Peperzak, de hoogleraar die de examencommissie voorzat, en een deceptie. We stonden inhoudelijk lijnrecht tegenover elkaar hoe Heidegger gezien moet worden in relatie tot de specifieke vorm van gnostiek of gnosis die in het Thomasevangelie aan de orde komt. Het examen was een regelrechte botsing, eigenlijk de filosofie onwaardig. Dat was voor mij het afscheid van de filosofie. Een jaar later studeerde ik af in de politicologie en zo begon mijn loopbaan in publieke dienst waarin ik nog steeds en met veel genoegen werk.

Maar het bloed kruipt waar het niet gaan kan. Mijn visie heeft me nooit losgelaten. En ik had richting Peperzak geen open kaart gespeeld. Ik had mijn basisargument, mijn troef niet op tafel gelegd. Dat doe ik nu wel meteen in de inleiding van dit boek, mijn ‘wandeling’. Mijn ‘*coming out*’ heeft niets te maken met achteraf mijn gelijk willen halen, maar met de behoefte mijn ‘*eye and heart-opener*’ van toen breder te delen. Niet dat ik verwacht dat dat nieuwe argument doorslaggevend zal zijn, want we stoten daarbij op de begrensdheid van de menselijke taal. Ik kan wie vanaf zijn geboorte kleurenblind is niet uitleggen wat rood is. Ik kan een ander een specifieke mystieke ervaring niet uitleggen als die er zelf geen gehad heeft. Maar wat ik wel kan hopen is dat door de manier waarop ik dit opschrijf, toch meer begrip voor mijn positie komt. En liever nog, dat de lezer dankzij dit boek op een spoor wordt gezet waar hij veel aan hebben zal. Vergeet gerust dit boek na lezing, vergeet de schrijver, maar vergeet nooit het pad. Jouw pad, een volstrekt uniek pad. Het pad van jouw bevrijding.”

Uit de beschrijving van mijn wandeling in de Inleiding (pag. 22-23):

“(....) Het was toen, tijdens een van die eerste wandelingen, dat ik mijn bijzondere ervaring doormaakte. Na de periode van onthouding stonden mijn zintuigen wagenwijd open om alles op te sloppen wat maar aan indrukken binnenkwam. Tijdens mijn periode van afzondering had ik al gemerkt dat geluiden een steeds diepere indruk op me maakten, er begon een soort van mystieke waas omheen te hangen. Blijkbaar gaat de menselijke geest, in dit geval het waarnemingsvermogen, voor compensatie zorgen. Ik beperkte me in het zien van allerlei dingen. Als gevolg daarvan werden mijn oren des te gevoeliger. Ik hoorde niet zomaar geluiden, maar ook steeds meer een wereld achter die geluiden, die steeds minder een wereld van de alledaagsheid bleek. Zelfs het geblaf van honden in de verte kreeg allengs het karakter van geluid uit een goddelijke wereld. Een diepere dimensie van de alledaagsheid diende zich aan.

Maar dit alles, deze bijzondere zintuiglijke gevoeligheid tijdens het verblijf in mijn kloostercel, werd nog eens ruimschoots overtroffen door wat ik zag en voelde op mijn wandeling. Het gebeurde niet alleen tijdens mijn wandeling, maar de wijze waarop het me overkwam paste ook geheel bij een wandeling: ik wandelde die ervaring als het ware met rustige tred binnen. In het begin had ik het niet zo in de gaten, maar toen ik op de weg naast de abdij aan de Belgische kant de wijde ruimte van de weiden en de ruime luchten erboven inkeek, kon ik er niet omheen. Alles om mij heen en in mij bleek een vorm van puur bewustzijn, van vrede, harmonie, liefde en geluk. Ik zat met mijn eigen bewustzijn *in* het bewustzijn van alles om mij heen. Er was daarin helemaal geen verschil meer tussen dat andere en mij, tussen ‘buiten’ en ‘binnen’ of tussen ‘daar’ en ‘hier’, de gewone ruimtelijkheid voorbij. Pure geest in de materie, in álles, in de weiden, de koeien, de wilgenbomen, de hoge populieren langs de weg, de weg zelf, het zand en de planten in de berm, de wandelaars die ik tegenkwam en

groette, de luchten, het water van de beek, de abdijgebouwen, mijn eigen lichaam. Het was er terwijl ik aan het wandelen was, zo nu en dan stilstond, en toen ik een tijd lang in het gras van de berm zat, stil overweldigd. Zoveel schoonheid had ik nog nooit gezien, zoveel liefde nog nooit ervaren. Wezenlijk was er geen onderscheid tussen mijzelf en de anderen en het andere dat ik zag, alles bleek uitdrukking van eenzelfde basiswerkelijkheid van puur, liefdevol, vredig en vreugdevol bewustzijn. In mijn beleving kon ik het niet anders duiden dan de alomtegenwoordigheid van God, die nergens buiten valt. Alles en iedereen bleek ervan doortrokken. Ik had het intuïtieve besef dat alle 'zijnden', alles wat bestaat, en dus niet alleen datgene wat ik tijdens die wandeling waarnam, altijd en overal doordrongen is van dit Zijn, en dat alle zijnden op dit wezenlijke niveau samenvallen, één zijn. God, het Absolute, is een dimensie van al wat is. Er is niets buiten God, God is in al wat is. Ik proefde rechtstreeks: dit is een wereld waar de dood geen vat op heeft; hier bestaat de tijd niet. Op dit niveau van bestaan is er geen sterfelijkheid, deze liefde en harmonie is onbegrensd in tijd en ruimte en gaat ruimte en tijd te boven. En omdat dit in alles zit, is alles in zekere zin onsterfelijk en eindeloos, grenzeloos. Ook al mogen zijnden voorbijgaan, dit Zijn van de zijnden gaat nooit voorbij. Dit Zijn dat ook in alle wisselvalligheden zit, wordt zelf niet geraakt door de wisselvalligheden van het bestaan. (...)"

De opzet van dit boek (pag. 25-28):

"Dit boek bevat twee delen. Wat ik onder spiritueel humanisme versta komt vooral in het tweede deel aan bod. Het eerste deel bevat principiële kwesties die van belang zijn voor de fundering van het spiritueel humanisme als robuust wereldbeeld en de behoefte vandaag de dag eraan in de steeds turbulenter wereld waarin wij leven.

Hoofdstuk 1 van deel I levert een steenkoolschets van die wereld op enkele aspecten: maatschappelijk in bredere zin en meer specifiek op het vlak van religies en moderne wetenschappen. De boodschap van dat hoofdstuk is dat er heel wat aan het kraken is, ook in de daaraan gerelateerde wereldbeelden.

Hoofdstuk 2 levert een analyse van het begrip synchroniciteit door Carl Gustav Jung, de geestelijk vader van het begrip en degene die de term synchroniciteit gelanceerd heeft. Dit levert tevens een aanzet om de persoonlijke ervaring met een koninginpage die ik deze inleiding met jullie gedeeld heb, enigszins te kunnen plaatsen. Maar vooral wordt dit thema vanwege de inhoudelijke relevantie ervan behandeld.

Hoofdstuk 3 levert kritische kanttekeningen bij die interpretatie van Jung, mede in het licht van de in deze inleiding geschetste 'wandeling door de oneindigheid'.

In hoofdstuk 4 ga ik in op de kwestie van de vrije wil van de mens, een kwestie die Jung volgens mij ten onrechte in zijn analyse van synchroniciteit heeft laten liggen. Die kwestie is ook fundamenteel voor ons menszijn in het algemeen. Dat hoofdstuk geeft een schets van neurowetenschappelijke ontwikkelingen die de kwestie van de vrije wil volop op de agenda gezet hebben. Vervolgens gaat het in op filosofische kritiek op interpretaties ervan die nadelig uitpakken voor de vrije wil als die waar zouden zijn. Met een zijtakje van ontwikkelingen binnen de neurowetenschappen en psychologie zelf die kritisch ingaan op de visie als zou er in onze wereld geen vrije wil bestaan.

Hoofdstuk 5 gaat breder in op de verhouding tussen vrije wil en vrijheid, waarbij ik schets hoe René Descartes, een van de aartsvaders van het moderne denken en de moderne wetenschappen, aankijkt tegen de verhouding tussen geest en materie. Want die kwestie is bijvoorbeeld bij het zich voordoen van synchroniciteiten en in mijn geschetste wandelervaring van doorslaggevend belang. Het is ook de kwestie die voor het spiritueel humanisme van wezenlijk belang is. Tevens ga ik wat in op Descartes' persoonlijke biografie en die van Maarten Luther in relatie tot hoe mensen hun vrijheid beleven.

Hoofdstuk 6 geeft een 'hoog-spirituele' visie op het bestaan als zodanig aan de hand van bijzondere lectuur. Dit biedt een weids perspectief op de wereld en ons menszijn.

groette, de luchten, het water van de beek, de abdijgebouwen, mijn eigen lichaam. Het was er terwijl ik aan het wandelen was, zo nu en dan stilstond, en toen ik een tijd lang in het gras van de berm zat, stil overweldigd. Zoveel schoonheid had ik nog nooit gezien, zoveel liefde nog nooit ervaren. Wezenlijk was er geen onderscheid tussen mijzelf en de anderen en het andere dat ik zag, alles bleek uitdrukking van eenzelfde basiswerkelijkheid van puur, liefdevol, vredig en vreugdevol bewustzijn. In mijn beleving kon ik het niet anders duiden dan de alomtegenwoordigheid van God, die nergens buiten valt. Alles en iedereen bleek ervan doortrokken. Ik had het intuïtieve besef dat alle 'zijnden', alles wat bestaat, en dus niet alleen datgene wat ik tijdens die wandeling waarnam, altijd en overal doordrongen is van dit Zijn, en dat alle zijnden op dit wezenlijke niveau samenvallen, één zijn. God, het Absolute, is een dimensie van al wat is. Er is niets buiten God, God is in al wat is. Ik proefde rechtstreeks: dit is een wereld waar de dood geen vat op heeft; hier bestaat de tijd niet. Op dit niveau van bestaan is er geen sterfelijkheid, deze liefde en harmonie is onbegrensd in tijd en ruimte en gaat ruimte en tijd te boven. En omdat dit in alles zit, is alles in zekere zin onsterfelijk en eindeloos, grenzeloos. Ook al mogen zijnden voorbijgaan, dit Zijn van de zijnden gaat nooit voorbij. Dit Zijn dat ook in alle wisselvalligheden zit, wordt zelf niet geraakt door de wisselvalligheden van het bestaan. (...)"

De opzet van dit boek (pag. 25-28):

"Dit boek bevat twee delen. Wat ik onder spiritueel humanisme versta komt vooral in het tweede deel aan bod. Het eerste deel bevat principiële kwesties die van belang zijn voor de fundering van het spiritueel humanisme als robuust wereldbeeld en de behoefte vandaag de dag eraan in de steeds turbulenter wereld waarin wij leven.

Hoofdstuk 1 van deel I levert een steenkoolschets van die wereld op enkele aspecten: maatschappelijk in bredere zin en meer specifiek op het vlak van religies en moderne wetenschappen. De boodschap van dat hoofdstuk is dat er heel wat aan het kraken is, ook in de daaraan gerelateerde wereldbeelden.

Hoofdstuk 2 levert een analyse van het begrip synchroniciteit door Carl Gustav Jung, de geestelijk vader van het begrip en degene die de term synchroniciteit gelanceerd heeft. Dit levert tevens een aanzet om de persoonlijke ervaring met een koninginpage die ik deze inleiding met jullie gedeeld heb, enigszins te kunnen plaatsen. Maar vooral wordt dit thema vanwege de inhoudelijke relevantie ervan behandeld.

Hoofdstuk 3 levert kritische kanttekeningen bij die interpretatie van Jung, mede in het licht van de in deze inleiding geschetste 'wandeling door de oneindigheid'.

In hoofdstuk 4 ga ik in op de kwestie van de vrije wil van de mens, een kwestie die Jung volgens mij ten onrechte in zijn analyse van synchroniciteit heeft laten liggen. Die kwestie is ook fundamenteel voor ons menszijn in het algemeen. Dat hoofdstuk geeft een schets van neurowetenschappelijke ontwikkelingen die de kwestie van de vrije wil volop op de agenda gezet hebben. Vervolgens gaat het in op filosofische kritiek op interpretaties ervan die nadelig uitpakken voor de vrije wil als die waar zouden zijn. Met een zijtakje van ontwikkelingen binnen de neurowetenschappen en psychologie zelf die kritisch ingaan op de visie als zou er in onze wereld geen vrije wil bestaan.

Hoofdstuk 5 gaat breder in op de verhouding tussen vrije wil en vrijheid, waarbij ik schets hoe René Descartes, een van de aartsvaders van het moderne denken en de moderne wetenschappen, aankijkt tegen de verhouding tussen geest en materie. Want die kwestie is bijvoorbeeld bij het zich voordoen van synchroniciteiten en in mijn geschetste wandelervaring van doorslaggevend belang. Het is ook de kwestie die voor het spiritueel humanisme van wezenlijk belang is. Tevens ga ik wat in op Descartes' persoonlijke biografie en die van Maarten Luther in relatie tot hoe mensen hun vrijheid beleven.

Hoofdstuk 6 geeft een 'hoog-spirituele' visie op het bestaan als zodanig aan de hand van bijzondere lectuur. Dit biedt een weids perspectief op de wereld en ons menszijn.

aanvulling dat je eigen beleving haar maat vindt in een open luisterhouding, de basiszuil van een werkelijk robuust menselijk leven. Precies dat is de essentie van het *spiritueel* humanisme.”

**Inzage exemplaar
uitgeverij-dgrt.nl**